

Nhạc Cụ Gỗ Nhịp

NGUYỄN VĂN TIÊN

Nhạc cụ gỗ nhịp cần cho âm nhạc như là cái chày, cái phết, cần cho câu văn viết, vậy nên dân tộc nào cũng có. Dân tộc Việt Nam có hai nhạc cụ gỗ nhịp đã làm cho các dân tộc khác phải ngạc nhiên. Đó là cái SONG LAN (hay SONG LOAN) và cái SANH TIÊN.

1) CÁI SONG LAN (hay SONG LOAN)

Nhạc cụ này được phổ thông tại miền Nam. Nó góp phần giữ nhịp điệu của buổi hoà tấu, với tầm quan trọng gần như chiếc dĩa nhạc trưởng của ban nhạc Tây Phương. Nó do người đánh đàn chánh xử dụng. Những người này, tay phải gảy đàn, tay trái nhấn phím, bản ca hai tay nên phải xử dụng nó với bàn chân.

Đó là một miếng gỗ nhỏ hình tròn, với một cái cục nhỏ để đánh vào miếng gỗ đó. Miếng gỗ và cái cục được gắn vào hai cánh của miếng thép có hình chu V. Khi chân đạp vào chu V thì hai cánh xếp lại, cục nhỏ đánh vào miếng gỗ, phát ra tiếng động để gõ nhịp. Nó đơn giản như vậy, những cái tiếng phát ra nghe rất gọn gàng, rất "dòn tai".

Về mặt kỹ thuật, tiếng ấy đúng ba ngàn đơn vị hertz là tiêu chuẩn chọn lọc của một tiếng gõ nhịp.

Ông TRẦN VĂN KHÊ, nhà nghiên cứu nhạc dân tộc ở tai Pháp, có kể rằng:

Một giáo sư âm nhạc danh tiếng người Pháp đã hỏi ông như sau: "Tôi biết rằng tại Việt Nam chưa có phòng thí nghiệm nhạc cụ; vậy tại sao cái song lan này phát ra âm thanh đúng tiêu chuẩn 3.000 đơn vị như vậy?"

Ông trả lời như sau: "Người thợ nhạc cụ Việt Nam chỉ cần lấy lỗ tai nghe. Nghe chưa vừa ý thì nạo thêm miếng gỗ chút ít; chưa vừa ý thì nạo thêm chút ít nữa, chút ít nữa, cho đến khi nào nghe "sướng" cái lỗ tai thì hết nạo. Thế mà đúng tiêu chuẩn 3.000 đơn vị.

Ông giáo sư Pháp phải lắc đầu ... kính nể."

Cách làm việc này cũng giống như cách làm việc của các vị lương y dân tộc danh tiếng của ta. Các cụ chỉ nhìn vào sắc diện của bệnh nhân trong khi bắt mạch mà biết rằng bệnh mãn

hãn hay nhiệt, khí huyết ra sao, tâm can tỷ phế ra sao. Trong khi các bác sĩ tây phương phải cần phòng thí nghiệm y khoa

để thu phân, nước tiêu, nước miếng, máu, v.v... Người Á Đông ta có những cái đã làm cho người Tây Phương phải suy nghĩ.

II) CÁI SANH TIÊN

Nhạc cụ này phổ thông trong toàn quốc.

Nó gồm có ba thanh gỗ đẹp:

1) Một thanh có 2 cái chốt, mỗi chốt có 2 đồng tiền.

2) Một thanh có một cái chốt voi 2 đồng tiền, có một bề mặt dợn sóng.

3) Một thanh có một cạnh khía răng cưa.

Hai thanh đầu được nối với nhau bằng cái bản lề bằng da, nên có hình chữ V. Khi nào thanh thứ ba đánh vào chữ V, và đồng thời 2 cạnh của chữ V đóng mở, thì 6 đồng tiền nhảy vọt, tạo nên tiếng "r...r...rắc". Khi nào cạnh khía của cạp xát với mặt dợn sóng thì tạo nên tiếng "v... v... vet". Người đánh sanh tiên, một tay cầm 2 thanh chữ V, một tay cầm thanh thứ ba đánh vào chữ V. Lúc thì từ trên cao đánh xuống, lúc thì từ phía dưới vệt ngang qua, lúc thì tung thanh gỗ xuyên qua chữ V, rồi ngã tay huống lậy.

Vậy nên vừa đánh vừa tạo ra điệu múa bằng cánh tay rất là đẹp mắt. Cho nên phụ nữ đánh thì trông đẹp hơn, với cái áo dài tha thướt, với cái duyên dáng của nữ giới.

Cô BÍCH LIÊU, một nữ danh ca cổ nhạc của các đài phát thanh Huế và Saigon hồi xưa, có kể rằng: Ngày còn trẻ, lúc

cô được ở trong phái đoàn đi trình diễn Văn Nghệ Việt Nam tại các nước Âu Châu và Bắc Phi, mỗi lần trình diễn là người ngoại quốc chăm chú nhìn vào cô đánh sanh tiên, và luôn luôn được người ta yêu cầu cô trình diễn thêm lần thứ hai. Sau buổi trình diễn, họ lại đến gần ban nhạc để xin cầm xem cái sanh tiên và đánh thử. Cô BÍCH LIÊU có nghệ thuật đánh sanh tiên

cao, đến nỗi cạp thanh gỗ chữ V không cần phải nối với cái bản lề da, chỉ cần được để vào lòng bàn tay mà được chơi

rời ra. Nghệ thuật này, các cô học trò trẻ của cô tập chưa được.

Người thiếu nữ đánh sanh tiên, như trên đã nói, với cái áo dài tha thướt, với điệu bộ duyên dáng, là cả một bức tranh đẹp. Nhưng, nếu 2 hay 3 cô, hay 5 hay 10 cô, cùng đánh một lúc với một nhịp nhàng có tập được trước, thì đó là một bức tranh tuyệt tác. Khán thính giả có thể quên rằng mình đang ở trong cái thế giới đau khổ này, và tưởng rằng mình là Lưu Nguyễn đang lạc vào chốn Thiên Thai.

Hết